

УДК 332.122(142.2)

Сімків Л.Є.,
к.е.н., доцент кафедри теорії економіки та управління
Клівета Н.А.,
Клюба Е.Я.
Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ В УМОВАХ ДИСПРОПОРЦІЙНОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

Simkiv L.Ye,
*can. sci. (econ.), associate professor of department
of theory of economy and management*
Kliveta N.A.,
Kliuba E.Ya.
Ivano-Frankivsk national technical university of oil and gas

PROBLEMS OF SOCIAL AND ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE IVANO-FRANKIVSK REGION AND WAYS FOR THEIR SOLUTION UNDER DISPROPORTIONS OF ECONOMIC GROWTH

Постановка проблеми. Ефективний соціально-економічний розвиток України та підвищення рівня її конкурентоспроможності на світовій арені передбачає активний та стабільний розвиток її регіонів. Організація управління соціально-економічними процесами у регіонах повинна здійснюватися за умов поєднання загальнодержавних та регіональних інтересів; базуватися на досконалій законодавчо-нормативній базі та функціонуванні ефективно діючих виконавчих структур і органів місцевого самоврядування, які здатні проводити економічні перетворення.

Зміщення акцентів державної політики з централізованого управління на регіональний рівень, яке супроводжується передачею владних повноважень органам місцевого самоврядування та органам регіонального управління, відкриває широкі можливості для забезпечення збалансованого соціально-економічного розвитку регіонів України. Однак, існування значної міжрегіональної диференціації умов такого розвитку свідчить про те, що вони практично не використовуються сьогодні як на державному, так і регіональному рівнях [1, с.14].

Існуючі відмінності у рівнях соціально-економічного розвитку регіонів мають істотний вплив не тільки на темпи реформування кожного регіону зокрема, на умови в яких здійснюється реформування країни в цілому, але й на вибір стратегії управління регіональним розвитком

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Найбільш вагомий внесок у вивчення сучасних проблем регіональної економіки та політики, дослідження особливостей соціально-економічного розвитку регіонів, існуючих територіальних диспропорцій здійснили такі вчені, як: З. Варналій, В. Геєць, Б. Данилишин, Є. Качан, Д. Лук'яненко, А. Мокій, С. Шульц та ін. Проте значна кількість питань і досі залишається невирішеними, про що свідчать значні диспропорції у динаміці та тенденціях розвитку виробництва і споживання, а також у кон'юктурі ринку.

Постановка завдання. Ефективність функціонування економіки України значною мірою залежить від рівня соціально-економічного розвитку її регіонів. Поточні фактори

економічного зростання регіонів мають значні обмеження, які стримують побудову високо конкурентної національної економіки, наближеної до економік розвинених країн світу. Однак, слід зазначити, що сучасна соціально-економічна ситуація на регіональному рівні суттєво ускладнилася і внаслідок впливу світової економічної кризи [2, с.77].

Метою даного дослідження є вивчення особливостей соціально-економічного розвитку Івано-Франківської області, визначення існуючих проблем та розробка комплексу заходів, спрямованих на їх вирішення і досягнення основних стратегічних цілей регіонального розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Особливості соціально-економічного розвитку регіону обумовлені індивідуальними характеристиками території, до яких можна віднести: тенденції розвитку регіону в даний час; різноманітність історичних, природних, соціально-економічних, політичних факторів; господарську спеціалізацію; комплексність і перспективність розвитку, його конкурентні переваги; місце і значення регіону в системі територіального поділу праці, інтеграційних процесах і т.д.

Доцільно зазначити, що стратегічною метою розвитку регіону є стійкий ріст добробуту населення на основі раціонального використання наявного ресурсного потенціалу, створення регіональної високоефективної, соціально орієнтованої ринкової економічної системи, сприятливих умов для підприємницької діяльності, збереження навколишнього середовища і забезпечення екологічної безпеки [3].

До факторів, що сприяють ефективному розвитку Івано-Франківщини, досягненню основних стратегічних цілей можна віднести: вигідне географічне положення, яке відкриває широкі можливості для розвитку міжрегіональних економічних зв'язків та транскордонного співробітництва; значні запаси мінерально-сировинних ресурсів; розвинену виробничу базу і науково-технічну інфраструктуру; наявність інвестиційних галузей; спроможність виробничих підприємств виготовляти продукцію кінцевого споживання; високий рівень конкурентоспроможності продукції нафтохімічної, деревообробної, легкої і машинобудівної промисловості.

Економіка області має індустріально-аграрний характер. У промисловому секторі сформовано потужні добувний, нафтохімічний, деревообробний кластери. Важливими видами промислової діяльності є також виробництво електроенергії (Бурштинська ДРЕС, Добротвірська ДРЕС, Калуська ТЕЦ), машинобудування, харчова промисловість, виробництво будівельних матеріалів. Додамо, що в останні роки внесок промисловості у створенні валової доданої вартості області зберігається стабільним і складає майже третину. Крім того, в промисловості регіону переважає недержавний сектор, частка якого у загальному обсязі виробництва більше 96%. Однак, незважаючи на наявні виробничі потужності, Івано-Франківська область не відіграє значної ролі у формуванні економічного потенціалу України. Частка регіону в загальнодержавному промисловому виробництві становить 1,8% [4].

На сучасному етапі розвитку економіка Івано-Франківської області характеризується несприятливою структурою ВРП, яка визначається переважно виробництвом з низьким рівнем доданої вартості, високим рівнем енерго- та ресурсовитратності, невисоким інвестиційним потенціалом підприємств. Динаміка показників ВРП та валової доданої вартості (ВДВ) в розрахунку на одну особу в області в період з 2007 по 2011 рр. має лінійний характер з переважаючою тенденцією до зростання, що свідчить про поступальний розвиток з невисокими темпами (табл.1). Скорочення цих показників відбулося в 2009 р., що пояснюється впливом світової фінансової кризи. Збереження наявних тенденцій в соціально-економічному розвитку регіону може призвести до загального зниження темпів як економічного зростання, так і темпів зростання рівня життя населення в регіоні.

Протягом 1996-1998 рр. відбувалося зниження обсягу ВДВ Івано-Франківської області, і тільки з 1999 р. розпочинається період стабілізації економіки регіону. У 2001 р. фізичний обсяг ВДВ в області зріс на 7,9% до попереднього року (загалом в Україні – на 13,6%), а в 2003 р. на 14,4%. В наступні роки відбувається зростання даного показника не такими динамічними темпами. Так, в 2005 р. він збільшився на 2,7% до попереднього року (загалом по Україні – зростання на 0,6%). За результатами 2008 р., відбувся спад фізичного обсягу ВДВ на 2,9%, а в 2009 р. на 8,4% (загалом по Україні – на 12,6%), що призвело до зниження

частки області в валовій доданій вартості України з 2,2% до 1,8%. Протягом наступних років цей показник поступово почав зростати [4].

Таблиця 1

Основні показники соціально-економічного розвитку Івано-Франківської області

№	Показник	Рік				
		2007	2008	2009	2010	2011
1	Валовий регіональний продукт на 1 ос., грн.	10055	12940	12485	14814	1569
2	Валова додана вартість, млн. грн.	9952	12412	15874	15645	18524
3	Індекс промислового виробництва, %	95,9	78,5	77,4	100,2	103,8
4	Обсяг реалізованої продукції у діючих цінах – всього, тис. грн.	11628,5	2413285,6	2537339,0	2962843,9	4302293,1
5	Фінансовий результат підприємств, які одержали збиток, всього, тис. грн.	93664,6	867948,3	874833,0	732143,8	604283,5
6	Індекс с/г продукції, %	102,7	93,2	103,5	100,6	103,8
7	Обсяг інвестицій в основний капітал у фактичних цінах на 1 ос., грн.	2900,4	4314,1	2501,1	3094,3	2602,1
8	Обсяг прямих іноземних інвестицій, всього, тис. дол. США	136670,2	480771,7	500446,5	635070,1	512454,0
9	Експорт товарів, млн. дол. США	917,1	1005,5	721,7	336,0	507,6
10	Імпорт товарів, млн. дол. США	703,4	789,0	790,0	256,2	652,0
11	Сальдо, млн. дол. США	213,7	216,5	-68,3	79,8	-144,4
12	Введення в експлуатацію загальної площі житла, тис. м ²	455,5	516,6	380,6	600,0	580,3
13	Обсяг виконаних будівельних робіт, %	127,6	90,0	40,1	53,6	150,2
14	Оборот роздрібною торгівлі, млн. грн.	7887,3	780,9	867,9	938,6	1217,4
15	Рівень безробіття (за методологією МОП)	8,0	7,9	9,0	8,2	8,7
16	Середньомісячна заробітна плата одного штатного працівника, грн.	1180	1543	1627	1927	2213

Джерело: [5]

Відповідно до структури ВДВ за видами економічної діяльності, домінуючою галуззю Івано-Франківської області є сфера послуг, зокрема у 2011 р. понад половину (58,9%) валової доданої вартості регіону створено у цій сфері. Це значною мірою зумовлено високою часткою таких видів діяльності, як торгівля (15,1%), транспорт і зв'язок (10,5%), освіта (8,4%), державне управління (6,2%), охорона здоров'я (4,9%), фінансова діяльність (5,1%).

Крім того, у 2011 р. порівняно з 2005 р. структура ВДВ Івано-Франківщини зазнала змін у бік зниження частки переробної промисловості (з 20,6% у 2005 р. до 10,2% у 2011 р.), виробництва та розподілу електроенергії (з 9,2% до 6,4%), сільського господарства (з 13,7% до 12,7%) та будівництва (з 5,8% до 4,3%), що одночасно супроводжувалося зростанням частки торгівлі (відповідно з 9,5% до 15,1%), державного управління (з 4,2% до 6,2%), освіти (з 6,3% до 8,4%).

Основними проблемами розвитку промисловості Івано-Франківської області є і високий ступінь залежності роботи окремих галузей від поставок давальницької сировини (енергетичні матеріали, нафта та продукти її перегонки, легка промисловість); погіршення

галузевої структури промислового виробництва та зменшення питомої ваги галузей, які створюють значну додану вартість. Так, якщо у 1990р. питома вага машинобудування у загальному обсязі промислового виробництва області становила 20,5%, то в 2012р. тільки 3,2%, деревообробної галузі відповідно 13,2% і 7,0%, легкої – 16,2% і 1,5%. А от частка електроенергетики в промисловому виробництві зростає до 34,7% проти 10,7% у 1990 р., хімічної та нафтохімічної до 18,5% проти 14,1% відповідно [5].

Ще однією проблемою соціально-економічного розвитку регіону є невисокі темпи оновлення технологічної бази та високий рівень зношеності основних засобів. Інвестиційний комплекс Івано-Франківської області потребує серйозної підтримки в плані створення сприятливого інвестиційного середовища. Загальний обсяг інвестицій в основний капітал як центральної, так і місцевої влади незначний і має тенденцію змінюватися. Так, в 2008 р. обсяг капіталовкладень за рахунок державного бюджету становив 7,1%, в 2009р. скоротився до 3,9%, а в 2011 р. зріс до 6,8% від усіх капіталовкладень. За рахунок місцевого бюджету в 2008 р. було освоєно 4,8%, а в 2011р. – 3,1% інвестицій в основний капітал. Основними джерелами інвестування виступили власні кошти підприємств та організацій (в 2011 р. вони становили 47,3% загального обсягу капіталовкладень) і кошти населення на будівництво власного житла (22,0%). Найбільше інвестицій в основний капітал у 2011 р. спрямовано у розвиток організацій, що здійснюють операції з нерухомим майном, оренду, інжиніринг та надання послуг підприємцям (40,3%), у промисловість (19,9%), транспорт і зв'язок (15,9%) [5]. Недостатнє інвестування економіки регіону не сприяє розвитку продуктивних сил і забезпеченню конкурентоспроможності продукції, не створює необхідних умов для ефективного відтворювального процесу в господарствах регіону.

Цілком очевидно, що у теперішньому стані економіка регіону не спроможна до прискореної модернізації та скорочення рівня диференціації регіонального розвитку. За таких умов, рівень конкурентоспроможності та місце Івано-Франківської області в сучасній соціально-економічній системі України тісно пов'язані з трансформацією структури її економіки на інноваційно-інвестиційній основі.

Важливим стратегічним ресурсом регіону є прямі іноземні інвестиції, обсяг яких у 2012 р. становив 618,8 млн. дол. (449,3 дол. на одну особу). Порівняно з попереднім роком цей показник збільшився на 20,7%. Інвесторами області є нерезиденти з 56 країн світу. До п'яти основних країн-інвесторів, на які припадає 74,8% загального обсягу прямих іноземних інвестицій, належать: Нідерланди – 32,8% (202,6 млн. дол.), Кіпр – 23,1% (143,1 млн. дол.), Італія – 6,6% (41,0млн. дол.), Сербія – 6,2% (38,6млн. дол.), Данія – 6,1% (37,5 млн. дол.), Польща – 5,9% (36,2 млн. дол.) [5].

Першочерговими споживачами інвестицій в регіоні повинні бути підприємства, які не вичерпали потенціал розвитку і за своїми технічними характеристиками чи виробленою продукцією мають перспективи виходу на внутрішній та зовнішній ринок, здійснюють модернізацію та освоюють виробництво нових видів продукції здатних конкурувати не тільки на національному, а й на світовому ринку. Так, у 2012 р. лівова частка прямих іноземних інвестицій в Івано-Франківській області надійшла в переробну промисловість і становила 75,5%, з них в хімічну та нафтохімічну промисловість – 34,4%, харчову – 18,8%, машинобудування – 6,7%, легку – 3,3%. Частка іноземних інвестицій у розвиток сільського господарства регіону склала 13,9%. Пріоритетність інвестування хімічної та нафтохімічної промисловості визначається розвиненістю даної сфери виробництва, можливістю максимізації прибутку на вкладений капітал, реальним платоспроможним попитом і високою потенційною ємністю ринку.

Найбільш вагомими перешкодами залучення іноземних інвестицій в економіку регіону є недосконалість діючого законодавства, постійні зміни в рівнях митних платежів, існуюча податкова система і політична нестабільність, відсутність перспективних інвестиційних проектів.

Привабливість регіону для інвесторів залежить також від величини зовнішньої економії, яка виникає завдяки розвитку інфраструктури у регіоні. Регіональна влада, яка зацікавлена в отриманні доходів, має сприяти залученню капіталу в розбудову виробничої, транспортної та соціальної інфраструктури, котра забезпечить прояв ефекту зовнішньої економії. За умов

низьких темпів розвитку інфраструктури органи регіонального управління не зможуть втримати капітал [6, с.294].

Ще одним важливим показником, що характеризує рівень соціально-економічного розвитку Івано-Франківської області є зайнятість (безробіття) населення. Ефективне функціонування регіональної економіки можливе лише за умови досягнення адекватної кількості і якості трудових ресурсів, характеру виробництва, його територіальній структурі, що відображається у структурі робочих місць. Зниження обсягів виробництва, фінансова нестабільність, зменшення кількості робочих місць призвели до збільшення кількості незайнятого населення. Якщо в 2008 р. рівень зареєстрованого безробіття (за методологією МОП) становив 7,9%, то у 2011 р. – 8,7%.

Треба зазначити, що ситуація із працевлаштуванням незайнятого населення залишається досить гострою. Пропозиція робочої сили у багато разів більша від попиту на неї. Внаслідок цього навантаження на одне вільне робоче місце зростає. Так, якщо у 2005 р. цей показник становив 17 осіб, то в 2010 р. він зріс до 74 осіб, а в 2011 р. – скоротився до 38 осіб. Серед безробітних більшу половину (51,9%) складають жінки, третину (35,9%) молодь у віці до 24 років [5].

Таким чином, для забезпечення ефективного соціально-економічного розвитку регіону, подолання існуючих диспропорцій необхідними є: державне регулювання, легітимність, регіональна ініціатива та регіональне виконання, конкретно-цільовий характер заходів, що розробляються, системний підхід з врахуванням всіх видів і методів державної підтримки конкретного регіону, відповідальність і контроль, орієнтація на програмно-цільові методи вирішення проблем в умовах трансформаційних суспільних відносин. Крім того, необхідно поступово відмовлятися від механізму регіональної політики із сильним “розподільчим” пріоритетом на користь відсталих та депресивних територій. Найефективнішим механізмом регіонального розвитку є створення державою правових основ для підвищення ефективності використання внутрішнього потенціалу самими територіями задля посилення їхньої конкурентоспроможності, а значить, ліквідації відсталості [7, с.330].

На рис.1 зображено схему процесу формування та реалізації комплексу заходів, спрямованих на вирішення проблем соціально-економічного розвитку регіону.

В основі представленої схеми лежить розробка стратегічних цілей розвитку регіону. Зміст цілей має відповідати завданням вирішення визначених раніше головних проблем регіонального розвитку. Пріоритетність досягнення цілей обґрунтовується ранжуванням проблем за ступенем невідкладності їх вирішення. Найвищий пріоритет матимуть цілі, які сприятимуть вирішенню декількох проблем в регіоні [7, с. 201]. Пріоритетність цілей зумовлюється також і можливістю їх найшвидшої реалізації (наприклад, отримання швидких прибутків, залучення значної кількості робочої сили, покращення рівня життя населення), а також гостротою вирішуваних за їх допомогою проблем [8, с. 330]. Спільне розв’язання цих цілей дозволить, насамперед, забезпечити досягнення певних соціальних та економічних показників розвитку регіону, сприятиме структурній перебудові економіки, розвитку підприємництва, зменшенню рівня тіньового обороту у сфері малого та середнього бізнесу, вирішенню проблем безробіття і насичення ринку товарами та послугами, матиме позитивний вплив на забезпечення високого рівня взаємодії всіх структур системи управління, суб’єктів господарювання та населення.

Додамо, що регіональні органи управління здійснюють організаційне забезпечення виконання законодавчо-нормативних актів центральних органів влади, розробляють нормативні акти і рішення щодо регулювання економічних відносин, проводять маркетингові дослідження конкурентів, SWOT-аналіз, моніторинг фінансового стану тощо.

Оцінити дієвість органів регіонального управління і органів місцевого самоврядування при розв’язанні проблем регіонального розвитку можна через такі критерії:

- якість (ступінь задоволення потреб регіонального розвитку);
- кількість (можливість застосування різноманітних методів та інструментів для вирішення існуючих проблем);
- своєчасність (оперативність регулювання);
- гнучкість (змінювати засоби регулювання в залежності від зміни ситуації) [7, с. 201].

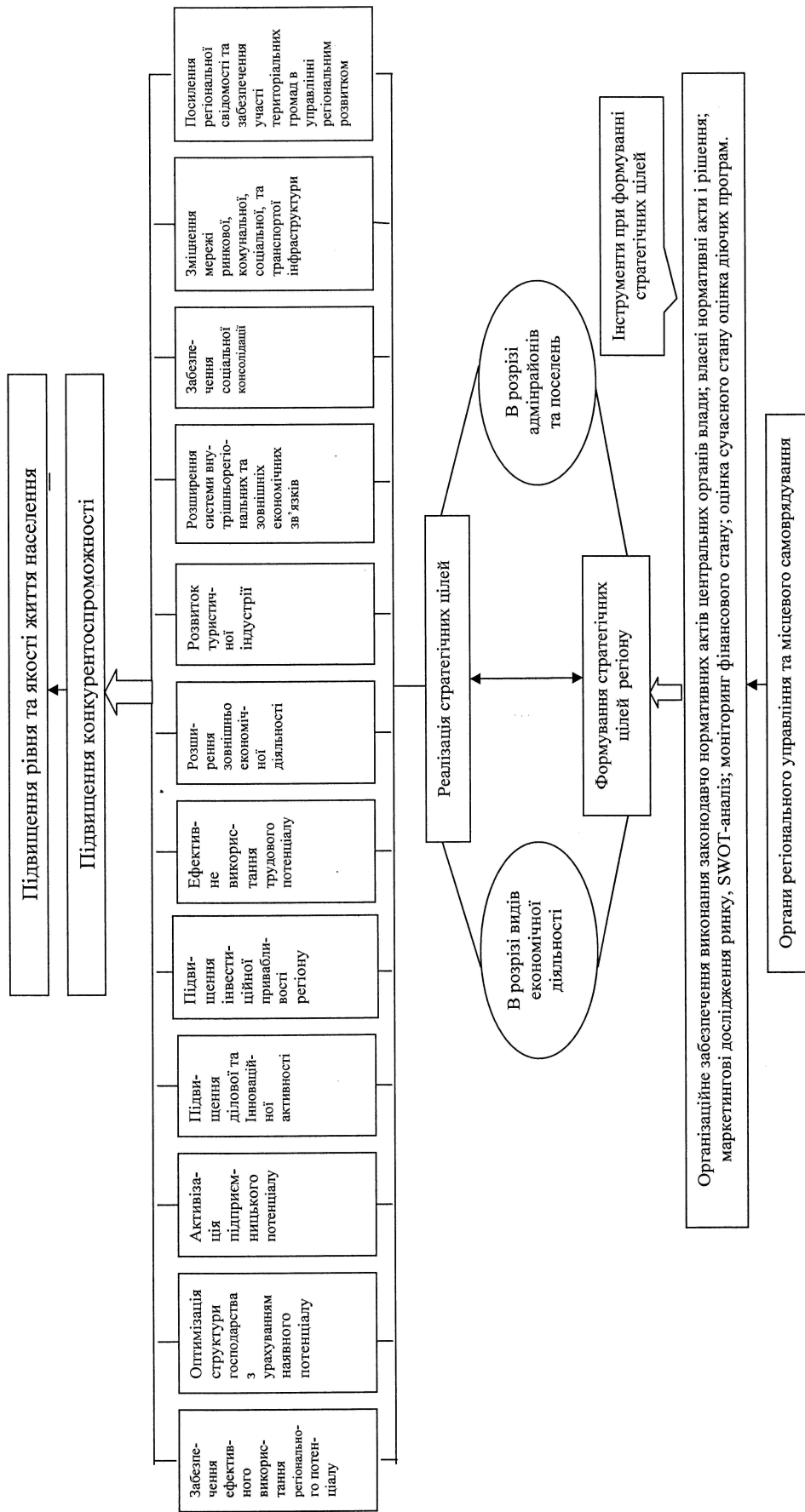

Рис.1. Схема процесу формування та реалізації комплексу заходів при вирішенні проблем соціально-економічного розвитку регіону

Розробка комплексу заходів, спрямованих на вирішення проблем соціально-економічного розвитку регіону має здійснюватися за умов поєднання кількох аспектів:

- наявність чіткої системи управлінських структурних підрозділів, які впливають на визначення умов функціонування регіону;
- залучення до процесів управління всіх суб'єктів господарювання та громадськості;
- узгодженість економічної взаємодії держави та регіону для забезпечення інтересів регіонального розвитку;
- активізації використання комунікаційних ресурсів інформаційного суспільства.

Висновки та подальші дослідження. Наявність проблем у соціально-економічному розвитку регіону вимагає вдосконалення державної політики у сфері регіонального розвитку, відповідних її правових, організаційних, економічних механізмів, визначення довгострокової стратегії соціально-економічного розвитку регіону та розробки комплексу заходів:

- забезпечення ефективного використання регіонального потенціалу на основі реальної його оцінки, що дозволить нейтралізувати слабкі сторони соціально-економічного розвитку та активізувати сильні;
- оптимізація структури господарства регіону з урахуванням місцевих сировинних ресурсів і наявного промислового потенціалу та створення умов розміщення виробництва в економічно відсталих районах області, що забезпечить сталий розвиток;
- активізація підприємницького потенціалу та створення системи інституційно-фінансової підтримки розвитку підприємницьких структур;
- підвищення ділової та інноваційної активності на основі взаємодії органів місцевого самоврядування, промислових підприємств і економічно активного населення, що сприятиме розвитку інфраструктури регіону, ринку товарів і цінних паперів;
- підвищення інвестиційної привабливості регіону, що сприятиме впровадженню інноваційних технологій та методів вирішення соціально-економічних проблем регіонального розвитку;
- ефективне використання трудового потенціалу шляхом стимулювання зайнятості на первинному ринку праці та в нетрадиційних сферах діяльності;
- розширення зовнішньоекономічної діяльності регіону;
- розвиток туристичної індустрії на основі ефективного використання природно-рекреаційного потенціалу;
- зміцнення мережі ринкової, комунальної, соціальної та транспортної інфраструктури з метою забезпечення комфортного життєвого середовища;
- забезпечення соціальної консолідації з метою мінімізації соціальних наслідків реструктуризації економіки регіону;
- посилення регіональної свідомості населення, що дасть можливість реалізувати його потенціал та забезпечить участь територіальної громади в управлінні регіональним розвитком.

Література

1. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку: монографія / За ред. З.С. Варналія. – К. : Знання України, 2005. – 498 с.
2. Яремчук Р.Є. Трансформація структури економіки Львівської області: вплив конвергенційно-дивергенційних процесів / Р.Є.Яремчук // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Стратегії розвитку регіонів: методологія розробки, механізми реалізації: зб. наук. пр./ НАН України. Ін-т регіональних досліджень; редкол.: Є.І.Бойко (відп. ред.). – Львів, 2008. – Вип. 2(70). – С.76-88.
3. Офіційний сайт Івано-Франківської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.if.gov.ua/?q=page&id=19300>
4. Веб-сайт Головного управління статистики в Івано-Франківській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.if.ukrstat.gov.ua>.
5. Статистичний щорічник Івано-Франківської області за 2011 рік / за ред. Колімбровського М.М. – Івано-Франківськ.: Головне управління статистики в Івано-Франківській області, 2012. – 534 с.

6. Сімків Л.Є. Стратегічні напрямки розвитку підприємництва в регіоні / Л.Є.Сімків // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Стратегії розвитку регіонів: методологія розробки, механізми реалізації: зб. наук. пр./НАН України. Ін-т регіональних досліджень; редкол.; Є.І.Бойко (відп. ред.). – Львів, 2008. – Вип. 2(70). – С. 191-204.

7. Регіональна політика та механізми її реалізації / За ред. акад. НАН України М.І. Долішнього. – К. : “Наукова думка”, 2003. – 503 с. (Проект “Наукова книга”).

8. Шульц С. Економічний простір України: формування, структурування та управління / С.Шульц. – Львів: ІРД НАН України, 2010. – 408 с. (Серія “Проблеми регіонального розвитку”).

References

1. Varnalii, Z.S. (2005), *Rehiony Ukrainy: problemy ta priorityety sotsialno-ekonomichnoho rozvytku* [Regions of Ukraine: problems and priorities of socio-economic development], monograph, Znannia Ukrainy, Kyiv, Ukraine, 498 p.

2. Yaremchuk, R.Ye. (2008), “The transformation of the economic structure of the Lviv region: influence of the convergence - divergence processes convergence”, *Socio-economic problems of present period in Ukraine. Strategies for development of regions: methodology development, implementation mechanisms: collected scientific works National Academy of Sciences of Ukraine. Institute of regional attainment*, issue 2 (70), pp. 76-88.

3. Official site of the Ivano-Frankivsk Regional State Administration, available at: <http://if.gov.ua/?q=page&id=19300>

4. Website of the Main Department of Statistics in the Ivano-Frankivsk region, available at: <http://if.ukrstat.gov.ua>.

5. *Statystychnyi shchorichnyk Ivano-Frankivskoi oblasti za 2011 rik* [Statistical Yearbook of the Ivano-Frankivsk region for 2011] (2012), *Department of Statistics in the Ivano-Frankivsk region*, Ivano-Frankivsk, Ukraine, 534 p.

6. Simkiv, L.Ye. (2008), “Strategic directions of development the entrepreneurship in the region”, *Socio-economic problems of the modern period of Ukraine. Strategies for development of regions: methodology development, implementation mechanisms: collected scientific works/National Academy of Sciences of Ukraine. Institute of regional attainment*, issue 2(70), pp. 191-204.

7. Dolishnii, M.I. (2003), *Rehionalna polityka ta mekhanizmy yii realizatsii* [Regional policy and implementation mechanisms], "Naukova Dumka", Kyiv, Ukraine, 503 p.

8. Shults, S. (2010), *Ekonomichniy prostir Ukrainy: formuvannia, strukturuvannia ta upravlinnia* [Economic area of Ukraine: building, structuring and management], IRD, National Academy of Sciences of Ukraine, Lviv, Ukraine, 408 p.